L-Università ta' Malta

IL-BORD TAL-MATRIKOLA U
TAĊ-ĊERTIFIKAT TAL-EDUKAZZJONI SEKONDARJA

LIVELL TAĊ-ĊERTIFIKAT TAL-EDUKAZZJONI SEKONDARJA
SESSJONI PRINĊIPALI 2023

SUĠĠETT:	**Il-Malti**
KARTA NUMRU:	I
DATA:	29 ta' April 2023
ĦIN:	mid-9:00 a.m. sal-10:50 a.m.

Wieġeb it-taqsimiet **KOLLHA** tal-karta. Ikteb b'Malti tajjeb u idjomatiku.

L-EWWEL TAQSIMA:

IL-KOMPONIMENT

Ikteb madwar 350 kelma fuq WIEĦED minn dawn is-suġġetti:

1. Il-bniedem jiġġenera ħafna skart. Iddiskuti.

2. Ikteb rakkont li jispiċċa: "Spiċċajt bejn il-basla u qoxritha."

3. Ir-raħal Malti.

4. Iddeskrivi siegħa li qattajt fit-traffiku.

(Total: 25 marka)

© Il-Bord tal-Eżamijiet tal-MATSEC jirriżerva kull dritt fuq il-mistoqsijiet u l-karti tal-eżamijiet tiegħu.

IT-TIENI TAQSIMA:

A. FEHIM IT-TEST

Aqra s-silta li ġejja u wieġeb il-mistoqsijiet KOLLHA ta' wara.

Kemm tqatta' ħin fuq il-media soċjali?

Ieqaf u aħseb. Kemm tqatta' ħin fuq il-media soċjali? Li kieku kellek tikkwantifika s-sigħat, ara ssarrafhomx f'ħin fejn stajt għamilt xi ħaġa oħra. Forsi stajt qrajt ħafna kotba, żort lil xi membru tal-familja li kont ilek ma tara jew għamilt xi forma ta' eżerċizzju. Il-vizzju tal-internet, u allura, tal-media soċjali, qed jiżdied… anki f'pajjiżna. Jimpurtakx jew le kif trid tqatta' ż-żmien, ħaġa waħda hija ċara: il-media soċjali qed tiekol mill-ħin li stajt qattajt aħjar. Biss, illum, li wieħed jinqata' mill-media soċjali mhix xi ħaġa faċli, minħabba raġunijiet diversi, fosthom ta' xogħol u edukazzjoni. Minkejja dan, wieħed m'għandux jaqta' jiesu imma jirrimedja billi jagħmel affarijiet pjuttost sempliċi, li jagħtuh aktar sodisfazzjon u jagħmluh bniedem aħjar.

L-ewwel parir huwa billi titfi dak l-imbierek kompjuter għal ftit tal-ħin tal-ġurnata jew titfi l-internet minn fuq il-mobile. Mhux għax huma ħżiena, għax ilkoll nafu bil-vantaġġi li jistgħu jagħtuna, imma li tagħmel waqfa mid-dinja elettronika, żgur se tkun qed isserraħ il-menti tiegħek u tieqaf ftit mill-ħajja mgħaġġla ta' kuljum. Jekk verament trid terġa' titwaħħad mad-dinja, dejjem tista' tixgħel l-apparat mill-ġdid.

Għal xi wħud, li assolutament jinqatgħu mill-media soċjali, mhijiex għażla. Forsi l-qraba tagħhom jgħixu 'l bogħod mill-pajjiż jew iridu l-internet biex jaħdmu. Hi x'inhi r-raġuni, ma tistax taqta' l-fil kompletament. Is-soluzzjoni? Agħmel skeda meta l-aħjar tista' tuża l-media soċjali, u żommha. Dan jippermettilek biex talloka biss dak iż-żmien għall-pjattaformi diġitali favoriti tiegħek.

Il-media soċjali mhux neċessarjament issaħħaħlek il-komunikazzjoni. Fil-fatt, riċerkaturi jisħqu li hemm argument b'saħħtu li jfaqqarha. Allura, minflok tirrikorri għall-media soċjali, uża dak il-ħin biex iċċempel id-dar u tħaddet ma' xi ħadd. Forsi din tal-aħħar ma tiħux pjaċir tagħmilha. Imma l-punt jibqa', li tinqata' mill-media soċjali hu ħafna iżjed faċli meta ssib alternattivi oħrajn biex jibdluha. Alloka l-ħin għal xi ħadd fil-ħajja tiegħek u tirċievi aktar milli tikseb fuq Facebook jew Twitter. Hemm affarijiet oħrajn li tista' tagħmel fil-ħajja reali? Hemm kemm trid. Għax ma tqattax ftit ħin tagħmel xogħol ta' volontarjat, issib postok bħala membru f'xi għaqda tar-raħal jew tiltaqa' mal-ħbieb f'xi bar jew stabbiliment tal-ikel?

Modi oħra biex taqta' mill-media soċjali hu li ssib affarijiet ġodda x'tagħmel. Ħalli l-ismartphone tiegħek id-dar u mur aqdef bir-rota, jekk għandek ġnien jew terrazzin id-dar mur u qatta' ftit ħin għall-kwiet, jew inkella oħroġ imxi jew mur sal-gym. Kemm għandna ċans noqogħdu għall-kwiet u nirriflettu fuq dak li nkunu għamilna? Hu x'inhu dak li ddeċidejt li tagħmel, sib il-ħin u wettqu. Agħti lilek innifsek xi ħaġa aħjar milli taħli l-ħin fuq il-Facebook biex targumenta man-nies jew tissindika x'qed tagħmel dik u x'qed jagħmel l-ieħor. Li tinqata' mill-media soċjali jista' jiddiżappunta, imma m'għandux għalfejn ikun. Jekk tħaddan xi wieħed minn dawn is-suġġerimenti t'hawn fuq, jista' jipperswadik taqta' ftit lilek innifsek mill-babsysitter elettroniku u tuża ħinek bl-aktar mod effettiv.

(Addattament minn artiklu fis-sit http://weekly.uhm.org.mt/)

Wieġeb il-mistoqsijiet fuq dak li għadek kif qrajt:

1. Għaliex taħseb li s-silta tirreferi għall-użu tal-internet bħala 'vizzju'? (2)
2. X'inhu dak li jagħti l-aktar sodisfazzjon lill-bniedem u dak li jagħmlu aħjar milli hu? (2)
3. Agħti **ŻEWĠ** modi mis-silta kif wieħed jista' jagħmel użu tajjeb mill-media soċjali. (2)
4. Skont xi riċerkaturi, il-media soċjali tfaqqar il-komunikazzjoni. Kif? (2)
5. Semmi **ŻEWĠ** affarijiet ta' x'jista' jagħmel aktar u aħjar il-bniedem flok jintefa' biss fuq il-media soċjali. (2)
6. Fil-fehma tiegħek u minn dak li qrajt, taħseb li l-media soċjali qed taffettwa wisq lill-bniedem? Agħti raġuni **WAĦDA** għal dan. (2)

B. GĦARFIEN IL-LINGWA

7. Agħti kelma jew frażi oħra għal kull kelma li hija miktuba bil-**grassett** skont is-silta ta' hawn taħt:

   L-ewwel **parir** huwa billi titfi dak l-imbierek kompjuter għal ftit tal-ħin tal-ġurnata jew titfi l-internet minn fuq il-mobile. Mhux għax huma ħżiena, għax ilkoll nafu bil-**vantaġġi** li jistgħu jagħtuna, imma li tagħmel waqfa mid-dinja elettronika, żgur se tkun qed isserraħ il-**menti** tiegħek u tieqaf ftit mill-ħajja mgħaġġla ta' kuljum. Jekk verament trid terġa' **titwaħħad** mad-dinja, dejjem tista' tixgħel l-apparat mill-ġdid. (paragrafu 2) (4)

8. Sib kelma jew frażi minn paragrafu 5 li għandha din it-tifsira:

   a. naħsbu;
   b. agħmlu;
   ċ. tikkustinja;
   d. tagħmel tiegħek.

   (4)

9. Liema hija l-espressjoni minn paragrafu 1 li turi li l-media soċjali tieħu ħafna ħin mill-ġurnata tiegħek? (2)

(Total: 22 marka)

IT-TIELET TAQSIMA:

IL-GRAMMATIKA

Aqra din is-silta u wieġeb il-mistoqsijiet KOLLHA:

Jekk forsi fit-tfulija kellek ħolma li tgħix f'villaġġ kollu għalik, jaf din il-ħolma tista' ssir realtà. Salto de Castro, fil-Majjistral ta' Spanja, jinsab għall-bejgħ għall-prezz ta' €260,000. Ir-raħal jinsab fuq il-fruntiera mal-Portugall fil-provinċja ta' Zamora. Minn hemm għal Madrid għandek tliet sigħat sewqan. Dan ir-raħal żgħir fih diversi binjiet, li llum il-ġurnata jinsabu mitluqa, fosthom 44 dar, lukanda, knisja, skola u pixxina muniċipali. Minkejja dan, ħadd ma jgħix f'dan ir-raħal u ilu tliet diċennji abbandunat. Apparti dan, ma teżisti ebda attività ekonomika. Fil-bidu tas-snin 2000 kien inxtara bil-ħsieb li jiġi mibdul f'raħal turistiku madankollu, il-kriżi finanzjarja kienet żammet kollox lura. Sid il-villaġġ għandu 80 sena u m'għadx għandu saħħa biex jieħu ħsiebu jew jiżviluppah. Jidher li hemm bosta mħajrin li jixtruh. Minn meta ħareġ fis-suq aktar minn 50,000 persuna marret biex tarah.

(Addattament mis-sit https://tvmnews.mt/news)

1. Sib u ikteb nom fil-plural sħiħ. (1)
2. Sib u ikteb nom proprju. (1)
3. Sib u ikteb aġġettiv Rumanz. (1)
4. Ikteb fi kliem **€260,000**. (1)
5. Sib u ikteb verb tas-seba' forma. (1)
6. Agħti s-singular ta' **sigħat**. (1)
7. Agħti z-zokk morfemiku minn **finanzjarja**. (1)
8. Mis-silta sib u ikteb verb bil-pronom mehmuż maskil. (1)
9. Sib u ikteb parteċipju passiv mis-Semitiku. (1)
10. Agħti l-għerq ta' **mħajrin**. (1)
11. Oħroġ aġġettiv minn **Portugall**. (1)
12. Sib u ikteb verb fin-negattiv. (1)
13. Ikkonjuga l-verb **żammet** fit-tieni persuna plural fl-imperfett. (1)
14. Mis-silta sib nom verbali. (1)

(Total: 14-il marka)

IR-RABA' TAQSIMA:

IR-RAPPORT

Ikteb madwar 80 kelma fuq WIEĦED mis-suġġetti li ġejjin. Agħti titlu lir-rapport. Jekk se tuża ismijiet ara li jkunu fittizji.

1. Immaġina li int ġurnalist sportiv, u ġejt imqabbad mill-kamra tal-aħbarijiet tiegħek, sabiex tirrapporta dwar l-atmosfera fil-grawnd waqt u wara l-logħba għar-riżultat pożittiv li kisbet Malta f'logħba Internazzjonali.

JEW

2. Immaġina li inti ġurnalist li tieħu ħsieb il-paġna tal-ikel f'rivista lokali u spiss tirrakkomanda xi ristoranti. Dan l-aħħar innotajt li kemm l-ikel, kif ukoll is-servizz ta' dan ir-ristorant irrakkomandat minnek, ma kinux tal-livell tas-soltu. Ikteb rapport lill-maniġer tar-ristorant dwar id-differenzi li bdejt tinnota.

(Total: 12-il marka)

IL-ĦAMES TAQSIMA:

L-ITTRA

Ikteb madwar 80 kelma fuq WIEĦED minn dawn is-suġġetti. Uża l-ismijiet u l-indirizzi mogħtija.

1. L-għaqdiet tar-raħal se jorganizzaw avveniment kbir għal kawża ġusta u għandhom bżonn xi bankarelli biex jinbiegħu ikel u prodotti artiġjanali maħduma mill-istess parruċċani. Bħala s-segretarju/s-segretarja tal-Kunsill Lokali tar-raħal, ikteb ittra lis-sid tal-kumpanija li tikri dawn il-bankarelli biex tagħtih id-dettalji dwar l-attività u tara jekk jistgħux jinkrew għal dakinhar. Tinsiex tistaqsih ukoll il-kundizzjonijiet marbutin mal-kirja.

   Ismek: James/Martina Grech
   L-indirizz tiegħek: 8, Triq l-Istorja Naturali, ir-Rabat, RBT 1510.
   L-indirizz tal-kumpanija: 20, Triq Victor Calvagna, Il-Mosta, MST 1562.

JEW

2. Inti ċiklist/a professjonali li wara dawra bir-rota fl-inħawi tal-Marsa nnutajt li m'hemmx kontinwazzjoni fil-karreġġjata allokata għalik u għal naqra ma kontx se tispiċċa f'inċident bla mistenni. Ikteb ittra elettronika lid-Dipartiment responsabbli sabiex tispjegalu xi ġralek u tgħaddilu xi suġġerimenti ta' x'jista' jsir biex itejjeb il-karreġġjata f'dawk l-inħawi.

   Ismek: Mark/Marica Mifsud
   L-indirizz elettroniku tiegħek: marmifsud@malt.com
   L-indirizz elettroniku tal-Ministeru: ministerutrasport@org.com

Lil:
Mingħand:
Data:
Suġġett:

....

....

....

(Total: 12-il marka)

IL-BORD TAL-MATRIKOLA U
TAĊ-ĊERTIFIKAT TAL-EDUKAZZJONI SEKONDARJA

LIVELL TAĊ-ĊERTIFIKAT TAL-EDUKAZZJONI SEKONDARJA
SESSJONI PRINĊIPALI 2023

SUĠĠETT:	**Il-Malti**
KARTA NUMRU:	IIA
DATA:	29 ta' April 2023
ĦIN:	mill-4:00 p.m. sas-6:05 p.m.

Wieġeb it-taqsimiet **KOLLHA** tal-karta. Ikteb b'Malti tajjeb u idjomatiku.

© Il-Bord tal-Eżamijiet tal-MATSEC jirriżerva kull dritt fuq il-mistoqsijiet u l-karti tal-eżamijiet tiegħu.

L-EWWEL TAQSIMA: IR-REFERENZA GĦALL-KUNTEST – IL-POEŻIJA

Agħżel silta WAĦDA (A JEW B).

A. Aqra sewwa din is-silta mill-poeżija *Ġarġir mal-Ħerża* u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha:

Ġarġir mal-Ħerża, Marjanu Vella

Għaġeb tal-għeġubijiet, dalgħodu kmieni
Xħin mort maġenb il-bir,
Nara madwar il-ħerża
Qed jikber il-ġarġir!

U kesa dawramejt il-ġebla mielħa
B'lewn aħdar il-ġarġir,
U l-fjura bajda tefgħet riħa taħraq
Titnikker fuq il-bir.

Issa l-ħerża ħadet bixra
Ta' ma-nafx-hux-sħarijiet,
Naf li llum niżżilt is-satal
Tellajt ġmiel ta' ilmijiet.

Ma nibżax xħin nersaq waħdi
ħdejn il-bir,
Jibqa' l-ħsieb tas-sliem ġo moħħi
Bla ma jtir.

Jonqos biss li nagħmel għatu
Fuq it-tond ta' ftuħ il-bir,
Biex inħalli s-satal fuqu
Meta nkun imlejt iż-żir.

Għada tinżel qliel ta' xita
Naħżnu l-ferħ tal-ilmijiet
Bejn dirgħajn il-bir, fid-dalma
U fis-skiet.

Wieġeb:

1. Id-dehra tal-bir f'din is-silta hija l-oppost tad-dehra li naraw fl-ewwel parti tal-poeżija. X'taħseb li hi t-tifsira simbolika li jrid iwassal il-poeta? (3)
2. Il-"fjura bajda" għandha tifsira litterali u oħra metaforika. X'effett joħloq il-poeta b'din ir-referenza? (3)
3. Għaliex l-ilma huwa importanti f'din is-silta ta' poeżija? (4)
4. Sib u ikteb **ŻEWĠ** personifikazzjonijiet mis-silta ta' din il-poeżija u għid x'effett qed joħloq bihom il-poeta fil-kuntest tal-poeżija kollha. (5)
5. Ikteb dwar il-vers li jħaddem il-poeta f'din is-silta tal-poeżija. (5)

(Total: 20 marka)

JEW

B. Aqra sewwa din is-silta mill-poeżija *Aqta' Fjura u Ibni Kamra* u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha:

***Aqta' Fjura u Ibni Kamra*, Immanuel Mifsud**

Aqta' fjura u ibni kamra;
Aqla' siġra u tella' dar;
Imxi metru, ibni villa;
Tinkwetax ... dak li sar sar.

Mur pass ieħor u ibni torri;
Itla' fl-għoli, miss is-sħab;
Tinkwetax jekk sħaqt l-għelieqi,
Kulma ħlejt kien naqra trab.

Dur mal-kosta, fittex rokna;
Arma boathouse fuq il-blat;
Anki 'l baħar agħmel tiegħek
U ħallik mill-pixxispad.

Tagħtix kas li l-baħar tiela'
Itla' fl-għoli anki int:
Bnejt it-torri, itla' fuqu,
Ibda gawdi dak li ħdimt.

Issa isma' x'qed jgħidulek:
Ħdejn il-baħar tmurx fit-tul.
Hemm ftit metri ħdejn il-villa,
Li kont minnek nibni pool.

Wieġeb:

1. Lil min qed jindirizza l-poeta f'din il-poeżija, u għaliex? Xi nsejħulha din il-figura tat-taħdit? (3)
2. X'inhu t-ton ta' din il-poeżija, u x'effett joħloq fuq il-qarrej? (3)
3. F'din is-silta, il-poeta jsemmi darbtejn il-kelma "torri" fit-tieni u fir-raba' strofa. X'effett joħloq permezz tal-użu ta' din il-kelma? (4)
4. X'inhu r-ritmu tal-poeżija, u kif jorbot mas-suġġett tagħha? (5)
5. Ikteb dwar il-metrika li jħaddem f'din il-poeżija. (5)

(Total: 20 marka)

Jekk jogħġbok aqleb il-paġna.

IT-TIENI TAQSIMA: IR-REFERENZA GĦALL-KUNTEST – IL-PROŻA

Agħżel silta WAĦDA (A JEW B).

A. Aqra sewwa din is-silta mill-proża *Jacqueline* u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha:

***Jacqueline*, Pierre J. Mejlak**

"Nistgħu mmorru għand Angelito ta' ħdejn iċ-ċimiterju. Kulħadd jgħajjat kemm hu tajjeb u kemm mhux għali. Tista' tippikkjani minn hawn, jekk għalik hu tajjeb."

U wara li ftiehmu l-ħin, Mario daħal fil-karozza u niżel id-dar b'rasu ttektek tektik niggieżi. Għax donnu l-pjaċir li kienu qed jagħtuh dawk il-messaġġi ċkejkna fil-forma ta' tbissima kien se jispiċċa kmieni wisq. U miegħu – forsi – min jaf? – anke l-ħajja ta' ġuvni. U kien ġa beda jaħseb jekk Jacqueline kinitx tabilħaqq il-mara li magħha kellu jqatta' ħajtu u jekk kienx wasal iż-żmien li jara jsibx xogħol aħjar, jieħu ħsieb iżjed flusu u jitfa' għajnu fuq xi appartament jew biċċa raba', meta tolqtu missila oħra. Did-darba doppja u bagħtithielu l-memorja, mogħxija bid-daħk.

"Pizza? U t-tadam? U, Mario, id-derby?!"

Għax Mario mhux biss kien allerġiku għat-tadam u għal kull forma ta' zlazi bi ħjiel ta' tadama, imma fil-fixla ta' dik l-għodwa kien nesa kompletament id-derby deċiżiv tal-Madonnina. Numru tat-telefown ta' Jacqueline ma kellux. Fejn toqgħod preċiż lanqas kien jaf u taċ-ċajt iħalliha tistenna fil-pjazza. X'kien se jagħmel meta jerġa' jaraha? Jipprova jevita l-pjazza għal ftit xhur imbagħad meta jaraha taparsi ma rahiex? Jilgħabha li nesa kollox? Le. Għandu 27. Jinsa d-derby u jiċċekkja waħda l-menù ta' Angelito.

Dik il-lejla stess telqilha lejn ir-restorant. Ipparkja fit-tarf tat-triq u kien għoddu wasal quddiemu meta għadda minn fejn il-vann tal-pastizzi – li bħal kull nhar ta' Ħadd kien armat hemm – u ħa pjaċir ixomm ir-riħa tal-pastizzi, li min jaf kemm kienu jqarmċu. U ħa gost bis-sħana ħierġa mill-forn kollu tilari suwed fuq xulxin. U anke l-ħoss tal-boroż iħaxwxu dak il-ħin bħal wennsu. U xxennaq għal tfajla sempliċi, li tikkuntenta ruħha bi tliet pastizzi, u li b'ħeġġa tfakkar lil seħibha li dalwaqt jibda d-derby. U f'dak il-mument preċiż għaddielu ħsieb.

Wieġeb:

1. X'inhuma ż-**ŻEWĠ** figuri tat-taħdit li jħaddem in-narratur fil-frażi: "b'rasu ttektek tektik niggieżi?" X'effett joħloq b'dawn il-figuri? (4)
2. Islet **ŻEWĠ** kwotazzjonijiet mis-silta li juru li din in-novella għandha sfond Malti. (4)
3. Mis-silta, sib eżempju ta' metafora, iktibha, u fisser l-effett li n-narratur joħloq biha. (3)
4. Din is-silta, kif ukoll in-novella, tispiċċa bis-sentenza: "U f'dak il-mument preċiż għaddielu ħsieb." Minn dak li jiġri matul in-novella, in-narratur xi jġegħelna naħsbu li kien dan il-ħsieb, u kif nistgħu nobsru dan? (4)
5. Minn dak li naqraw f'din is-silta, xi nsiru nafu dwar il-karattru ta' Mario, u ikteb kif nafu dan. (Semmi mill-inqas **TLIET** karatteristiċi.) (5)

(Total: 20 marka)

JEW

B. Aqra sewwa din is-silta mill-proża *Ittri lil Marta* u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha:

Ittri lil Marta, Joe Friggieri

Għaddew minn kuritur mudlam u sabu ruħhom f'veranda mdawra bil-ħġieġ. F'nofs il-veranda, taħt id-dawl qawwi tax-xemx, kien hemm inkwatru mgħotti b'ċarruta sewda.

"Ikxfu!" Qaltilha t-tifla b'ton ta' kmand.

Marta mxiet lejn l-inkwatru. Ħatfet tarf iċ-ċarruta u ġibditha 'l isfel bis-saħħa. Ma setgħetx temmen lil għajnejha. Hi kollha kemm hi, wieqfa fil-bieb ta' darha, bħal meta kienet tistenna lil tal-posta jnewlilha l-ittri.

Imbagħad ġrat ħaġa li ħallietha mbikkma. L-ilwien tal-pittura bdew jitfu, donnhom qed jinxtorbu mir-raġġi qawwija tax-xemx; u f'kemm ili ngħidlek il-figura dabet għalkollox, l-ewwel il-wiċċ, imbagħad ix-xagħar u d-dirgħajn, u fl-aħħar l-għajnejn.

Marta bdiet tibki u tolfoq. Ma kinitx taf x'għandha tagħmel. Daret biex tkellem lit-tifla li fetħitilha l-bieb u daħħlitha ġewwa, imma ma ratha mkien. Reġgħet ħarset lejn it-tila vojta, qasmet il-kuritur, u għaġġlet lura lejn darha għajnejha mimlijin dmugħ u l-maktur marsus ma' mnifsejha.

L-għada ħarġet tistenna lil tal-posta fil-bieb. Imma minflok iż-żagħżugħ tas-soltu, b'xagħru twil sa fuq spallejh u għajnejh żoroq, ġie raġel ikrah, imdaħħal fiż-żmien, b'nuċċali oħxon fuq imnieħru. Induna mill-ewwel li ħadet qatgħa.

"Mil-lum se tibda tara lili, Sinjura. Naf li m'iniex sabiħ daqs l-ieħor. Imma xi trid tagħmel? Kulħadd b'xortih fid-dinja."

"X'sar minnu l-ieħor?" staqsietu mbellha.

"Siefer 'il bogħod u qal li ma jerġax lura. Kien stramb daqs għaxra, kwiet u ma jkellem 'il ħadd. Imma kien jaf ipinġi. Xi ġralek Sinjura? Ma tiflaħx?"

"Xejn, xejn. Dalwaqt jgħaddili. Għandek xi ittra għalija?"

"Din biss."

Ħaditha u fetħitha quddiemu. Bdiet taqra. "Għażiża Marta." Imma ma laħqet qrat xejn iżjed, għax il-linka tfiet malajr wisq fir-raġġi qawwija tax-xemx.

Wieġeb:

1. Meta Marta kienet quddiem l-inkwatru naqraw li "ħatfet tarf iċ-ċarruta u ġibditha 'l isfel bis-saħħa." Għal liema raġunijiet irreaġixxiet b'dan il-mod, u x'effett joħolqu l-verbi "ħatfet" u "ġibditha?" (4)
2. X'differenzi innotat Marta bejn il-pustier ta' qabel u ta' issa? X'kien is-sentiment li nħass minn Marta għal din il-bidla? (4)
3. L-awtur l-ewwel isemmi 'd-dawl tax-xemx' u mbagħad 'ir-raġġi qawwija tax-xemx'. X'inhu l-effett li jrid joħloq bix-xemx fuq l-inkwatru/pittura? (3)
4. X'inhi l-funzjoni tal-ewwel sentenza fit-tielet, fir-raba' u fil-ħames paragrafi ta' din is-silta (versi 7,10 u 14)? Fisser b'eżempju minn waħda minnhom. (4)
5. L-għeluq ta' din is-silta, u tan-novella, huwa wieħed miftuħ. Xi jfisser dan, u x'taħseb li seta' kien hemm miktub fl-ittra? (5)

(Total: 20 marka)

Jekk jogħġbok aqleb il-paġna.

IT-TIELET TAQSIMA: IL-KOMPONIMENTI LETTERARJI – *BEJN ĦALTEJN* (BARRA *IL-ĦARSA TA' RUŻANN*)

Agħżel ŻEWĠ mistoqsijiet u ikteb komponiment ta' madwar 200 kelma fuq kull mistoqsija. Tinsiex tirreferi għax-xogħlijiet tal-mistoqsija li tagħżel. M'hemmx għalfejn tikkwota kelma b'kelma mix-xogħlijiet tal-antoloġija.

1. It-taqbida bejn it-tajjeb u l-ħażin, bejn is-sabiħ u l-ikrah, hija tema universali. Iddiskuti kif din it-tema hija ttrattata f'diversi xogħlijiet li nsibu fl-antoloġija *Bejn Ħaltejn.* (15)

2. Iddiskuti kif il-bniedem huwa ħafna drabi affaxxinat mill-fenomeni tan-natura billi tirreferi għall-poeżiji *Lill-Qamar Kwinta* ta' Rena Balzan, u *Żagħżugħ ta' Dejjem* ta' Dun Karm Psaila. (15)

3. Billi tirreferi għal uħud mis-siltiet ta' proża li studjajt fl-antoloġija *Bejn Ħaltejn*, iddiskuti kif il-bniedem emarġinat ibati minħabba s-soċjetà ta' madwaru. (15)

(Total: 30 marka)

IR-RABA' TAQSIMA: IL-KOMPONIMENT LETTERARJU – *IL-ĦARSA TA' RUŻANN* TA' FRANCIS EBEJER

Agħżel mistoqsija WAĦDA u ikteb komponiment ta' madwar 400 kelma. M'hemmx għalfejn tikkwota kelma b'kelma mir-rumanzett.

1. "'Jeħtieġ li jitgħallmu l-iskola dawk.' U waqaf qisu miblugħ bih innifsu u b'li kien għadu kemm fisser." Għala Karmenu jgħid dan il-kliem, u x'importanza għandu fl-iżvolġiment tal-ġrajja tar-rumanzett *Il-Ħarsa ta' Rużann* ta' Francis Ebejer?

JEW

2. Billi tirreferi għal episodji u karattri differenti mir-rumanzett *Il-Ħarsa ta' Rużann* ta' Francis Ebejer, iddiskuti kif fis-soċjetà Maltija nsibu min hu sinjur u min hu fqir, min hu b'saħħtu u min hu dgħajjef.

(Total: 30 marka)

ĊES22/2B.23m

L-Università ta' Malta

IL-BORD TAL-MATRIKOLA U
TAĊ-ĊERTIFIKAT TAL-EDUKAZZJONI SEKONDARJA

LIVELL TAĊ-ĊERTIFIKAT TAL-EDUKAZZJONI SEKONDARJA
SESSJONI PRINĊIPALI 2023

SUĠĠETT:	**Il-Malti**
KARTA NUMRU:	IIB
DATA:	29 ta' April 2023
ĦIN:	mill-4:00 p.m. sas-6:05 p.m.

Wieġeb it-taqsimiet **KOLLHA** tal-karta. Ikteb b'Malti tajjeb u idjomatiku.

© Il-Bord tal-Eżamijiet tal-MATSEC jirriżerva kull dritt fuq il-mistoqsijiet u l-karti tal-eżamijiet tiegħu.

L-EWWEL TAQSIMA: IR-REFERENZA GĦALL-KUNTEST – IL-POEŻIJA

Agħżel silta WAĦDA (A JEW B).

A. Aqra sewwa din is-silta mill-poeżija *Ġarġir mal-Ħerża* u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha:

Ġarġir mal-Ħerża, Marjanu Vella

Għaġeb tal-għeġubijiet, dalgħodu kmieni
Xħin mort maġenb il-bir,
Nara madwar il-ħerża
Qed jikber il-ġarġir!

U kesa dawramejt il-ġebla mielħa
B'lewn aħdar il-ġarġir,
U l-fjura bajda tefgħet riħa taħraq
Titnikker fuq il-bir.

Issa l-ħerża ħadet bixra
Ta' ma-nafx-hux-sħarijiet,
Naf li llum niżżilt is-satal
Tellajt ġmiel ta' ilmijiet.

Ma nibżax xħin nersaq waħdi
ħdejn il-bir,
Jibqa' l-ħsieb tas-sliem ġo moħħi
Bla ma jtir.

Jonqos biss li nagħmel għatu
Fuq it-tond ta' ftuħ il-bir,
Biex inħalli s-satal fuqu
Meta nkun imlejt iż-żir.

Għada tinżel qliel ta' xita
Naħżnu l-ferħ tal-ilmijiet
Bejn dirgħajn il-bir, fid-dalma
U fis-skiet.

Wieġeb:

1. X'inhi x-xena li qed jara l-poeta f'din is-silta ta' poeżija? Ikkwota **TLIET** kelmiet jew frażijiet li juru s-sbuħija li qed jara. (4)
2. X'inhi l-emozzjoni li qed iħoss il-poeta fl-ewwel strofa ta' din is-silta? Fisser għaliex iħoss din l-emozzjoni. (3)
3. X'importanza għandhom il-kuluri li l-poeta jsemmi fit-tieni strofa, u x'effett joħloq bihom? (5)
4. X'inhi l-figura tat-taħdit li jħaddem il-poeta meta jgħid 'Bejn dirgħajn il-bir'? Fissirha. (3)
5. Ikteb dwar il-vers li jħaddem il-poeta f'din il-poeżija. (5)

(Total: 20 marka)

JEW

B. Aqra sewwa din is-silta mill-poeżija *Aqta' Fjura u Ibni Kamra* u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha:

***Aqta' Fjura u Ibni Kamra*,** Immanuel Mifsud

Aqta' fjura u ibni kamra;
Aqla' siġra u tella' dar;
Imxi metru, ibni villa;
Tinkwetax ... dak li sar sar.

Mur pass ieħor u ibni torri;
Itla' fl-għoli, miss is-sħab;
Tinkwetax jekk sħaqt l-għelieqi,
Kulma ħlejt kien naqra trab.

Dur mal-kosta, fittex rokna;
Arma boathouse fuq il-blat;
Anki 'l baħar agħmel tiegħek
U ħalik mill-pixxispad.

Tagħtix kas li l-baħar tiela'
Itla' fl-għoli anki int:
Bnejt it-torri, itla' fuqu,
Ibda gawdi dak li ħdimt.

Issa isma' x'qed jgħidulek:
Ħdejn il-baħar tmurx fit-tul.
Hemm ftit metri ħdejn il-villa,
Li kont minnek nibni pool.

Wieġeb:

1. X'inhi t-tema ewlenija ta' din il-poeżija? (4)
2. Permezz tat-ton li jħaddem, xi jrid iġiegħel lill-qarrej jirrealizza? (3)
3. Fl-ewwel żewġ strofi l-poeta jikteb "ibni kamra ... tella' dar ... ibni torri." X'effett joħloq permezz ta' dawn it-tliet nomi? (5)
4. X'taħseb li hi r-raġuni għalfejn il-poeta juża vokabularju Ingliż bħal "boathouse" u "pool"? X'messaġġ irid iwassal permezz ta' din it-teknika? (3)
5. Ikteb dwar il-metrika li jħaddem il-poeta f'din il-poeżija. (5)

(Total: 20 marka)

Jekk jogħġbok aqleb il-paġna.

IT-TIENI TAQSIMA: IR-REFERENZA GĦALL-KUNTEST – IL-PROŻA

Agħżel silta WAĦDA (A JEW B).

A. Aqra sewwa din is-silta mill-proża *Jacqueline* u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha:

Jacqueline, Pierre J. Mejlak

"Nistgħu mmorru għand Angelito ta' ħdejn iċ-ċimiterju. Kulħadd jgħajjat kemm hu tajjeb u kemm mhux għali. Tista' tippikkjani minn hawn, jekk għalik hu tajjeb."

U wara li ftiehmu l-ħin, Mario daħal fil-karozza u niżel id-dar b'rasu ttektek tektik niggieżi. Għax donnu l-pjaċir li kienu qed jagħtuh dawk il-messaġġi ċkejkna fil-forma ta' tbissima kien se jispiċċa kmieni wisq. U miegħu – forsi – min jaf? – anke l-ħajja ta' ġuvni. U kien ġa beda jaħseb jekk Jacqueline kinitx tabilħaqq il-mara li magħha kellu jqatta' ħajtu u jekk kienx wasal iż-żmien li jara jsibx xogħol aħjar, jieħu ħsieb iżjed flusu u jitfa' għajnu fuq xi appartament jew biċċa raba', meta tolqtu missila oħra. Did-darba doppja u bagħtithielu l-memorja, mogħxija bid-daħk.

"Pizza? U t-tadam? U, Mario, id-derby?!"

Għax Mario mhux biss kien allerġiku għat-tadam u għal kull forma ta' zlazi bi ħjiel ta' tadama, imma fil-fixla ta' dik l-għodwa kien nesa kompletament id-*derby* deċiżiv tal-Madonnina. Numru tat-telefown ta' Jacqueline ma kellux. Fejn toqgħod preċiż lanqas kien jaf u taċ-ċajt iħalliha tistenna fil-pjazza. X'kien se jagħmel meta jerġa' jaraha? Jipprova jevita l-pjazza għal ftit xhur imbagħad meta jaraha taparsi ma rahiex? Jilgħabha li nesa kollox? Le. Għandu 27. Jinsa d-derby u jiċċekkja waħda l-menù ta' Angelito.

Dik il-lejla stess telqilha lejn ir-restorant. Ipparkja fit-tarf tat-triq u kien għoddu wasal quddiemu meta għadda minn fejn il-vann tal-pastizzi – li bħal kull nhar ta' Ħadd kien armat hemm – u ħa pjaċir ixomm ir-riħa tal-pastizzi, li min jaf kemm kienu jqarmċu. U ħa gost bis-sħana ħierġa mill-forn kollu tilari suwed fuq xulxin. U anke l-ħoss tal-boroż iħaxwxu dak il-ħin bħal wennsu. U xxennaq għal tfajla sempliċi, li tikkuntenta ruħha bi tliet pastizzi, u li b'ħeġġa tfakkar lil seħibha li dalwaqt jibda d-derby. U f'dak il-mument preċiż għaddielu ħsieb.

Wieġeb:

1. X'juruna l-ħsibijiet li għaddejjin minn moħħ Mario fil-paragrafu ta' qabel tal-aħħar dwar il-karattru tiegħu? (4)
2. X'effett joħloq l-awtur meta jgħidilna fit-tieni paragrafu ta' din is-silta, "niżel id-dar b'rasu ttektek tektik niggieżi?" (4)
3. a) Fis-silta naqraw x'inhu għaddej minn moħħ Mario. Għalhekk insejħulha:
    - i) deskrittiva
    - ii) riflessiva
    - iii) narrattiva
    - iv) konverżazzjonali

   b) Islet **ŻEWĠ** kwotazzjonijiet mis-silta biex turi għaliex għamilt din l-għażla. (5)
4. Sib u ikteb personifikazzjoni mit-tieni paragrafu. Fissirha. (3)
5. Din is-silta, kif ukoll in-novella, tispiċċa bis-sentenza: "U f'dak il-mument preċiż għaddielu ħsieb." Minn dak li jiġri matul in-novella, in-narratur xi jġegħelna naħsbu li kien dan il-ħsieb, u kif nistgħu nobsru dan? (4)

(Total: 20 marka)

JEW

B. Aqra sewwa din is-silta mill-proża *Ittri lil Marta* u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha:

Ittri lil Marta, Joe Friggieri

Għaddew minn kuritur mudlam u sabu ruħhom f'veranda mdawra bil-ħġieġ. F'nofs il-veranda, taħt id-dawl qawwi tax-xemx, kien hemm inkwatru mgħotti b'ċarruta sewda.

"Ikxfu!" Qaltilha t-tifla b'ton ta' kmand.

Marta mxiet lejn l-inkwatru. Ħatfet tarf iċ-ċarruta u ġibditha 'l isfel bis-saħħa. Ma setgħetx temmen lil għajnejha. Hi kollha kemm hi, wieqfa fil-bieb ta' darha, bħal meta kienet tistenna lil tal-posta jnewlilha l-ittri.

Imbagħad ġrat ħaġa li ħallietha mbikkma. L-ilwien tal-pittura bdew jitfu, donnhom qed jinxtorbu mir-raġġi qawwija tax-xemx; u f'kemm ili ngħidlek il-figura dabet għalkollox, l-ewwel il-wiċċ, imbagħad ix-xagħar u d-dirgħajn, u fl-aħħar l-għajnejn.

Marta bdiet tibki u tolfoq. Ma kinitx taf x'għandha tagħmel. Daret biex tkellem lit-tifla li fetħitilha l-bieb u daħħlitha ġewwa, imma ma ratha mkien. Reġgħet ħarset lejn it-tila vojta, qasmet il-kuritur, u għaġġlet lura lejn darha għajnejha mimlijin dmugħ u l-maktur marsus ma' mnifsejha.

L-għada ħarġet tistenna lil tal-posta fil-bieb. Imma minflok iż-żagħżugħ tas-soltu, b'xagħru twil sa fuq spallejh u għajnejh żoroq, ġie raġel ikrah, imdaħħal fiż-żmien, b'nuċċali oħxon fuq imnieħru. Induna mill-ewwel li ħadet qatgħa.

"Mil-lum se tibda tara lili, Sinjura. Naf li m'iniex sabiħ daqs l-ieħor. Imma xi trid tagħmel? Kulħadd b'xortih fid-dinja."

"X'sar minnu l-ieħor?" staqsietu mbellha.

"Siefer 'il bogħod u qal li ma jerġax lura. Kien stramb daqs għaxra, kwiet u ma jkellem 'il ħadd. Imma kien jaf ipinġi. Xi ġralek Sinjura? Ma tiflaħx?"

"Xejn, xejn. Dalwaqt jgħaddili. Għandek xi ittra għalija?"

"Din biss."

Ħaditha u fetħitha quddiemu. Bdiet taqra. "Għażiża Marta." Imma ma laħqet qrat xejn iżjed, għax il-linka tfiet malajr wisq fir-raġġi qawwija tax-xemx.

Wieġeb:

1. Ikteb dwar **ŻEWĠ** episodji minn din is-silta li fihom element qawwi misterjuż. X'tifsira tara f'dan li ġara? (4)
2. Semmi **TLIET** emozzjonijiet differenti li tħoss Marta, skont dak li naqraw f'din is-silta. Ikteb għaliex ħasset dawn l-emozzjonijiet. (4)
3. Sib, u ikteb, mis-silta **ĦAMES** kelmiet jew frażijiet li juruna x'ħasset Marta meta l-pittura bdiet tisparixxi malli rat id-dawl. (5)
4. X'inhi l-figura tat-taħdit imħaddma fil-frażi 'maktur marsus ma' mnifsejha'? X'effett irid joħloq biha? (3)
5. X'differenzi nnotat Marta bejn il-pustier ta' qabel u ta' issa? X'taħseb li hi r-raġuni li rat din id-differenza? (4)

(Total: 20 marka)

Jekk jogħġbok aqleb il-paġna.

IT-TIELET TAQSIMA: IL-KOMPONIMENT LETTERARJU – *BEJN ĦALTEJN* (BARRA *IL-ĦARSA TA' RUŻANN*)

Agħżel mistoqsija WAĦDA u ikteb komponiment ta' madwar 200 kelma. Tinsiex tirreferi għax-xogħlijiet tal-mistoqsija li tagħżel. M'hemmx għalfejn tikkwota kelma b'kelma mix-xogħlijiet tal-antoloġija.

1. Xi drabi l-bniedem isibha diffiċli biex ikun aċċettat mis-soċjetà, u għalhekk ibati. Iddiskuti dan l-argument billi tirreferi għal kitbiet li nsibu fl-antoloġija *Bejn Ħaltejn.*

JEW

2. Il-karattri femminili huma spiss il-protagonisti f'xogħlijiet letterarji. Iddiskuti dan l-argument billi tirreferi għal poeżiji u siltiet ta' proża fl-antoloġija *Bejn Ħaltejn.*

(Total: 30 marka)

IR-RABA' TAQSIMA: IL-KOMPONIMENT LETTERARJU – *IL-ĦARSA TA' RUŻANN* TA' FRANCIS EBEJER

Agħżel mistoqsija WAĦDA u ikteb komponiment ta' madwar 200 kelma. M'hemmx għalfejn tikkwota kelma b'kelma mir-rumanzett.

1. Agħżel **WIEĦED** minn dawn il-karattri u ikteb dwar il-karatteristiċi ewlenin li naraw fih: Il-Baronċino Mark Antonin jew Karmenu jew Pietru.

JEW

2. Huwa veru jew le li Rużann wasslet għall-bidla soċjali, u kif? Ittratta dan l-argument skont dak li naqraw fil-ġrajja tar-rumanzett *Il-Ħarsa ta' Rużann* ta' Francis Ebejer.

(Total: 30 marka)